

KÜLAELU

Laupal kohtuvad mõisa- ja talukultuur

Kui sõita Türi Pärnu poole, siis umbes kaheksa kilomeetri pärast jõuab Laupale. Esmakordselt mainitakse Laupa mõisa 1627. aastal. Praegu Pärnu jõe kaldal ilutsev pseudobarokstiilne hoone on ehitatud suhteliselt hiljuti – 1913. aastal, sest 1905. aasta revolutsiooni ajal põletati vana mõisahoonet maha.

Uue härrastemaja ehitas viimane Laupa mõisnik Otto Iwan von Taube. Aastal 1922 võeti mõisahoonet kasutusele koolimajana. Ka tänä õpivad seal 89 Laupa põhikooli õpilast, kes on uhked selle üle, et eelmise aasta lõpul tunnustati nende kool Eesti ilusamaks kooliks.

Kool on olnud alati küla seltsielu keskuseks

Koolimaja keldrikorrusel käivad usinalt remonditööd. Kooli majandusjuhatajal Peeter Sergejevil on käed-jalad tööd täis – vaja on silma peal hoida, et kõik ikka plaanikohaselt laabuks. Sergejev kolis Laupale juba ammu. „Juba mõõndunud sajanil,” täpsustas ta muiaates.

Aktiivse inimesena on ta külaseltsi tegevuses alati kaasa löönud. „Meie selts ei ole enam nii tegus kui varem aegadel,” ütles Peeter Sergejev. „Tegijatel kadus ind, sest üritasime pakkuda külarahvale parimat, kuid rahvas ei tulnud meiega kaasa, vaid ainult virises.” Näitena tõi Sergejev Arsise kellade ansambli kontserdi, mille korraldamisega külaselts vaeva nägi – saal oli rahvast täis, kuid oma külalast kuulamas vaid paar inimest.

Sellele vaatamata on külaseltsil olnud palju huvitavaid ettevõtmisi, sest aktiivseid inimesi on Laupal ikka ka. Seltsielu eesotsas on alati olnud lisaks Peeter Sergejevile veel Riina Sillandi, Ene Topasia, Sirje Oesalg jpt. Nende kor-

raldatud mõisapidudel on käinud huvilisi ka teistest lähematest ja kaugematest küladest kuni Paide linnani välja.

Sergejevi sõnul ei ole aga külaselts veel laiali läinud. „Eks meil mõtteid ikka liigub, kuid praegu on uutest üritustest veel vana rääkida,” ütles ta ja näitas restaureeritavat ruumi mõisahoonet keldris, mis oma hubasuse ja hea akustikaga sobiks ideaalselt salongiõhtuteks.

„2010. aastal peab mõisa remont olema lõpetatud, siis teeme jälle ka külapäeva,” ütles Sergejev. Külapäevi on Laupal olnud kaks. „Igal aastal polegi mõtet teha, aga paari aasta järel peaks ikka kokku tulema,” ütles ta.

Põllumajandusettevõtte annab kohalikele tööd

OÜ Vacca on Laupal tegutsenud juba kümme aastat. Firma omanik on inglase Andrew Hanmer. Kasvatatakse ainult piimakarja ja ettevõttes saab tööd 12 inimest. Andrew Hanmer arvas, et Eestis tasub äri ajada. „Miks ma muidu juba kümme aastat siin olen,” ütles ta ja lisas, et nüüd, kui ta on olnud neli aastat abielus eestlanna Piretiga ja siia oma kodu rajanud, ongi temast Laupa küla elanik saanud. Majandusmured osaühingut eriti ei kimbuta. „Lähimad kolm kuud peame täpselt välja tulema, kuid siis läheb kergemaks,” ütles Hanmer. Töötajate rahustuseks ütleb omanik, et tema arvates tuleb firma praeguse majanduslanguse tingimustes kenasti toime ning töökoha kaotust kartma ei ole.

Maal elades ei pea ainult põllumajandusega tegelema

Maret Saareleht oli aastaid loomakasvataja, kuid ühel päeval tundis ta, et karjalaut ei ole kogu elu ja tahaks nagu midagi muud.

Kuigi aastaid juba neljakümne ligi, pole hilja midagi täiesti uut proovida, arvas Saareleht ja tuli töölt ära. Kõigepealt läks ta õhtukooli ja lõpetas nooruses pooleli jäänud õpingud, käis veel mitmetel kursustel ja 2006. aastal asus tööle Edelaraudteele. Maret Saarelehest sai jaamakorraldaja. Selle ameti omandamiseks on vaja vähemalt neli kuud usinalt õppida ja sooritada pädevuse eksami riikliku komisjoni ees. Töökaaslased hindavad Saarelehte kui rahulikku ja sõbralikku kaaslast.

„Edelaraudtee annab tööd veel kuuele-seitsmele Laupa inimesele,” rääkis Saareleht sellest, kus külarahvas tööd leiab. Maret abikaasa Leo Saareleht on Paides elektrik. „Paar naist meie külalt käivad koguni Tallinnas vangivalvuriks,” teadis Maret Saareleht.

Kuna elu tüüpilises kolhoosikeskuses korrusmajas oli ära tüüdanud, ostsid Saarelehed vanema talumaja, mis nõuab küll palju tööd ja hoolt, kuid kus saab oma tahtmise järgi tegutseda. Siin on Maret Saarelehel paremad tingimused ka oma hobi – fotograafia – jaoks. „See on taasleitud harrastus,” rääkis ta. „Juba nooruses meeldis mulle Smenaga pilte klõpsida, aga nüüd on tehnilised võimalused palju paremad.” Et Maret piltides midagi enam on, näitas Eesti televisiooni saate Maahommik fotovõistlusel saadud auhind.

Lillenõmme talu on kui talukultuuri kants

Türi poolt tulles jääb Laupal kõigepealt silma Lillenõmme talu, kus elab perekond Eibak. 72aastane Mihkel Eibak on siin sündinud ja elanud kogu oma elu. Ta on kui küla elav kroonika, kelle mälestused vääriksid talletamist.

„Laupa küla tekkis pärast Vabadussõda, kui mõisa maad jaotati sõjas võidelnutele asunikutaludeks,” rääkis Mihkel Eibak. „Siin oli neliteist suitsu, vesiveski, mis oli kõigepealt viinaveski, ja koorejaam. Küla oli eesrindlik ja edasipüüdlik – osteti reheapsumasin, peeti mesilasi, kari oli puhtatõuline ja karjaassistente valvsapilguse kontrolli all.”

Mihkli isa sai Lillenõmme peremeheks 1923. aastal, kui ta lõpuks demobiliseeriti. Praeguse ni korras olev kahekordne elumaja valmis 1928. aastal.

Laupa põhikool valiti eelmise aasta lõpul Eesti kauneimaks kooliks.

Erakogu

Kolhoos moodustati Laupal 1949. aastal – pärast märtsiküüditamist. Lillenõmme pidas veel aasta vastu, kuid siis läks ka tema suurte põllumajandusmaksude tõttu ühismajandusse. Seda, milline oli elu maal kolhoosiaastate algul, teavad kõik tolleaegsed inimesed. „Kui 1959. aastal saime juba kolhoosiski preemiat, läks elu heaks siis, kui 1960. aastal ühinesime Särevere sovhoosiga – moodustati Türi näidissovhoostehnikum,” rääkis Mihkel Eibak, kes lõpetas Türi põllumajandustehnikumi zootehnika erialal ja jäi õpitud ametile truuks kogu eluks. „Tahtsin küll aiandust õppida, aga Särevere tehnikumis seda tol ajal enam ei õpetatud,” ütles ta.

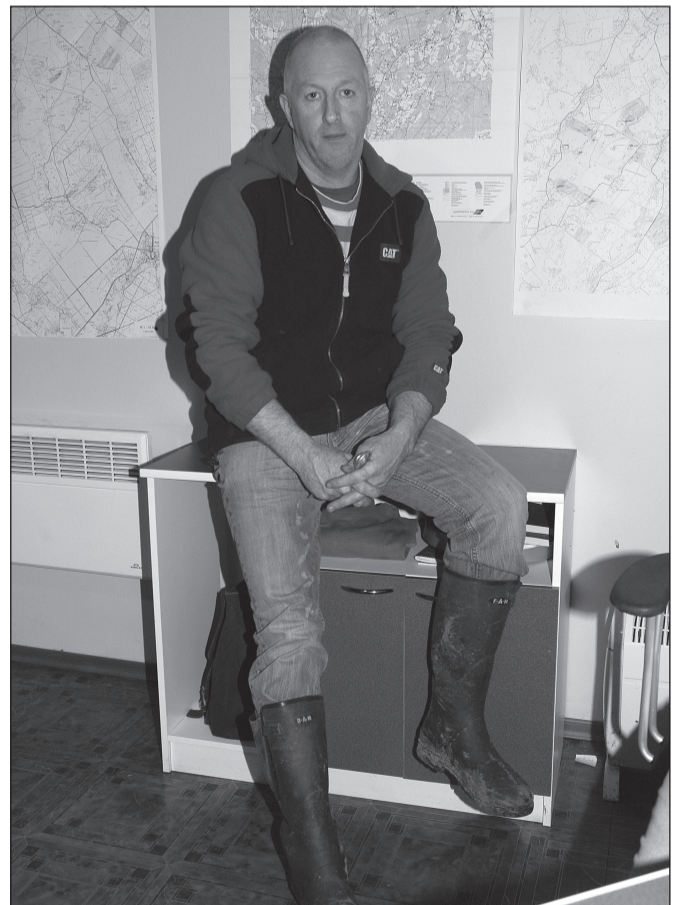
Kui uuel ajal jälle talusid rajama hakati, võttis Lillenõmme ohjad oma kätte Mihkli poeg Jüri. „Mõtlesime, et jätame ühe paberite ajamise vahele,” selgitas Mihkel, miks ta peremeheameti pojale loovutas. Poeg naisperenaiseks Ingridi, kelle juured siitsamast külalt – Soossaare talust. Igati terves ja tublis taluperes kasvab viis last – Sirje (17), Kersti (14), Indrek (12), Jürjo (10) ja Jürgen (7).

Tänaseks on Lillenõmme ainus tootmistalu Laupa külas. Laudas on kaks-kümmend viis lüpsilehma ja Mihkel Eibaki sõnul võiks neid rohkemgi olla, aga siis peaks ka maad rohkem olema. „Vastu tuleb riigimets ja võsa, mis on kasvanud hooletusse jäetud maadele,” rääkis Mihkel.

Kui piimahind ei lange, tuleb talu ka edaspidi kenasti toime. „Valitsuses on

Mihkel Eibak usub, et talupidaja saab hakkama ka raskel ajal.

Juba kümme aastat siinkandis elav ja töötav inglase Andrew elu üle ei kurda.

3x Merit Männi

meil küll ajaloolased, aga ajaloost nad õppinud ei ole,” ütles Mihkel Eibak ja tõi näiteks 1929. aasta majanduskriisi ning sõjaaja. „Siis tulime toime tänu tugevale Eesti talule. Kui linnas läks raskeks, tuldi maa-

le sugulaste juurde ja talu toitit kõik ära,” ütles põline põllumees ja rõhutas, et on olnud palju hullemaid aegu kui praegu.

SIIVI KORVI

Peeter Sergejev on vaimustuses mõisahoonet keldriruumidest, tulevikus hakkab seal asuma ka tema töötuba.